

TRINIDAD GUASP SANZ, *de ca les Brunas*

Trinidad Guasp Sanz va nàixer el dia de Sant Blai de 1921 al carrer de Sant Jeroni, però al poc temps la família es va traslladar al carrer del Teatret (Sant Hipòlit). La seua mare, Trinidad Sanz Peiró, era d'Alaquàs i el seu pare, Nel·let Guasp Folgado, de la població veïna d'Aldaia. Ella és la més menuda de tres germans: Tereseta i Nel·let, i “per les circumstàncies de la vida la que menys va aprendre dels tres perquè no vaig poder anar a escola”, ens comenta.

No obstant, aquesta dona valenta i lluitadora, als seus 82 anys, té una memòria i un esperit incansable, malgrat que la vigòria física ja no l'acompanya com ella voldria.

Després d'una vida de patiments constants Trini quasi no recorda ni el dia del seu casament. Només recorda amb més força el moment de la comunió com un dels dies més feliços de la seua vida passada perquè als pocs anys va morir la seua mare (desembre de 1935) i a l'any següent va esclatar la guerra quan estava en la flor de la joventut.

Es pot dir que en aquella època els xiquets i les xiquetes als deu anys ja eren persones adultes, anys en què quasi tots ja treballaven de sol a sol, fins i tot els caps de setmana, i quan anaven a casa encara els esperava el treball, també submergit, que s'emportaven de la fàbrica o del talleret.

Però, malgrat haver passat les precarietats d'una dona vídua amb dos xiquets menuts en plena postguerra, de la boca de Trini, de ca les Brunas, mai haureu sen-

tit una paraula més alta que altra o una simple queixa. Bo, de vegades la sents destrejar sobre política, perquè ella està al cas de tot el que passa al seu poble o fora. Aquesta dona, a la seua edat, encara dóna lliçons de civisme i bons sentiments.

La tia Trini recorda la comunió com un dels dies més grans de la seua vida: “Quan vaig combregar vingué tota la banda de música i els músics entraven a agarrar roses i clavells del meu corral. Emblanquinàrem les parets del carrer... I eixe any, pel que es veu, el meu pare treballava i anàvem prou bé i férem dolços, paella i guisat. Aleshores, es va posar a plovisquejar i vingué l’amo del meu pare, que tenia cotxe –no sé si fou el primer que hi hagué a València- i ens va proposar acompanyar-nos. I, a quin sant!... havia de vindre la banda de músics a arregar-me, vora 50 o 60 que n’eren”.

El rector que li va donar la comunió fou don Roque “que per a mi, i per a molta gent, ha sigut el millor que ha tingut Alaquàs, però alguns del poble li van agarrar mania i fins que no el tiraren no van parar”.

També recorda de la seua infantesa i joventut la rivalitat que hi havia entre les dues bandes de música, la Roja i la Blava, i que això donava vida al poble, perquè ella i les seues amigues pertanyien al Casino Roig i recorda que s’ho passaven molt bé ajudant en tot allò que podien, sobretot per Santa Cecília, que sempre s’organitzava una de ben grossa.

Ella estava treballant en les flautes de ca Vicent Cervera el Fino, que llavors tenien la fàbrica al carrer de la Pau, quan va haver el primer intent de subversió que després desencadenaria, tres anys més tard, en la Guerra Civil. Aquest “assaig” de Guerra Civil pillà el seu germà Nel·let fent el servei militar a Montjuïc, Barcelona, en la secció d’artilleria i va coincidir amb un xic d’Aldaia, Parreña, que estava en infanteria.

“En tant d’embolic, el meu pare se n’anà al Casino, perquè allí hi havia ràdio, i van dir que havia esclatat una revolta a Astúries i Barcelona, i que la tropa de Montjuïc havia eixit a lluitar. El meu pare se’n vingué a casa, es va posar dins del llit i començà a tremolar. Al dia següent, li van caure les dents de davant, però ell no ens va dir res”.

En plena Guerra Civil, sense massa mitjans econòmics i amb un fill que havia sigut cridat al front, la família de la tia Trini va patir molt perquè, entre d’altres coses, al poble arribaven notícies que no sempre eren certes.

Quan es va acabar la guerra seu germà Nel·let estigué en diferents camps de concentració entre França i Alemanya i al sud de França, però malauradament no

el van poder traure d'allí, cosa que sí que van fer amb molts torrentins. “Després el passaren a Lleida i després va desaparèixer. I les cartes en les tornaven a casa i, com els meus pares no sabien llegir, jo me les inventava dient que el meu germà estava bé. Però arribà el dia que es va escampar pel poble que el meu germà estava desaparegut i el meu pare va tornar del camí de la feina i m'agafà pel coll i no sé com no em va ofegar”.

Hi ha una anècdota de la postguerra de la família de la tia Trini una mica agradable, per dir-ho d'alguna manera, i és que el cunyat de Trini, Luis, treballava de maquinista a RENFE i com que passava pel poble de Camporrobles duia farina, que era molt bona, “però la guàrdia civil a l'estació d'Aldaia te la confiscava i ell va dir un dia que se n'anàrem a l'altra part del banyador i allí, a una hora que acordàvem, tirava des del tren en marxa un saquet de dos o tres quilos de farina que ens servia per a tota la setmana”.

“Em vaig casar després de la guerra (1947) amb, José Albero Gimeno, veí de Riba-roja, i com que no teníem ni un duro no poguérem ni anar al cinema. Volíem anar a vore a una tia monja que estava a Torrent en les Trinitàries, i ni això”.

El seu home tenia molta afició a fer vaquetes. Els diumenges se n'anava al secà i on treballava encara no queien quatre gotes que el seu cap li deia: “Te'n vas a fer vaquetes?”.

“I un dia se n'anà primer a ca Arturo, l'home d'Esperança del carrer del Nord, i com que eren amics li va demanar la bicicleta, ja duia al sac pa, dos o tres sardines salades i un tros d'abadejo. Se n'anà per la via del tren cap a amunt i de tant que plovia començà a caure aigua pel barranquet, però ell va continuar. I vora els carasols, en el terme ja de Riba-roja, l'aigua ja li anava pel genoll, llavors, la guàrdia civil li va fer l'alto, però entre l'aire i l'aigua que queia no els va sentir i li van desaparar. Li va anar de prop. Llavors, el van detindre i quan el soltaren, no m'ho va dir mai però per a mi li pegaren perquè es coneix que li demanaren la documentació i no en portava. Ell va dir que el portaren a Alaquàs i que preguntaren. El tingueren retingut unes hores pensant-se que era un maqui”.

Però encara no feia un mes de la detenció de l'home que va començar a sagnar per dalt i per baix, i don Luis, el metge, li va dir a la tia Trini que no hi havia res a fer i l'especialista li dir que els dos ronyons li sagnaven. José Albero estigué malalt dos anys i, des que va començar la seua malatia, va tardar sis mesos en cobrar el sou i fou l'única paga que va tindre.

“Quan va morir el meu home, el més menut dels meus fills tenia 20 mesos i el major encara no feia els quatre anys, vingué la tia Marieta i ja es va quedar amb mi i es feu càrrec dels xiquets, i jo a treballar, i quan me'n venia a casa cap a les

huit o les nou de la nit portava un cabasset amb feina per a continuar a casa. Sopava i em prenia una o dos aspirines i continuava fent flautes fins que el meu cos resistia”.

El dia que va morir el seu home van organitzar una reunió a l’Ajuntament per veure si la podien ajudar en alguna cosa perquè es preguntaven com s’ho faria amb dos xiquets menuts per a anar a treballar. La decisió de l’Ajuntament va quedar en aigües.

“Només quan venia Sant Francesc em donaven un *puxero* per a mi. Jo no vaig demanar mai res a ningú perquè primer m’haguera mort de fam que haguera demanat. Però no sé d’on vaig traure les forces per a tirar endavant perquè només desitjava que ens morírem tots i acabar”.

“Jo mai he anat a demanar res però hi ha gent que m’ha ajudat molt com per exemple la meua tia Quica la Bruna, que em duia els dos pans que els dimarts donaven en missa. També el senyor Pepe Tuset Medrano, del forn dels andalusos, em va portar llet de pot i el pa no me’l cobrava o si m’enduia dos barres em cobrava una... De vegades també enviava a un xic que tenien treballant i em portava brases per a tindre jo calentoreta en hivern... i a mi em feia molta vergonya. Així és que, agenollons que haguera anat no els ho hauria pagat el que eixa família va fer per mi.

També don Gabriel, el metge, per mediació del tio Navarro, em va ajudar molt perquè mai no em va cobrar les visites quan estàvem malalts. També don Luis Cortés, metge d’Aldaia i el practicant don Federico Peiró Alegre, que estigué una setmana dormint en ma casa i cada tres hores jo el cridava perquè punxara el meu home. I el tio Pepe Usedo, el meu germà de llet, ell també ha fet molt per mi. A totes aquestes persones els estic molt agraïda”.

I així, la tia Trini va anar treballant fins que els fills van créixer. Amb l’esquena carregada d’experiències, sobretot dures, ha anat passant la vida. “Del meu fill menut tinc un nét preciós, Vicent, que estic molt agraïda amb ell perquè em vol molt”.

Maria Guasp Martínez